

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	5MCdo/22/2011
Identifikačné číslo spisu:	5809201274
Dátum vydania rozhodnutia:	11.09.2013
Meno a priezvisko:	JUDr. Soňa Mesiarkinová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2013:5809201274.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v dedičskej veci po poručiteľke O. M., rodenej E., narodennej XX. decembra XXXX, naposledy bytom P., ktorá zomrela XX. marca XXXX, vedenej na Okresnom súde v Námestove pod sp.zn. 1 D 103/2009, D not 84/2009, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti uzneseniu Okresného súdu Námestovo zo 14. februára 2011 č.k. 1 D 103/2009-120 takto

rozhodol:

Uznesenie Okresného súdu Námestovo zo 14. februára 2011 č.k. 1 D 103/2009-120
z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

Okresný súd Námestovo uznesením zo 14. februára 2011 č.k. 1 D 103/2009-120 rozhodol, že súdna komisárka JUDr. Božena Loneková nie je vylúčená z vykonania potrebných úkonov vo veci prejednávania dedičstva po poručiteľke O. M., rod. E., zomrelej dňa XX. marca XXXX, naposledy bytom P. Uviedol, že dňa 31. marca 2009 ešte pred vydaním poverenia súdnemu komisárovi doručil súdu dedič R. M., narodený X. apríla XXXX, bytom P. námietku zaujatosti proti notárke JUDr. Božene Lonekovej, o ktorej súd nerozhodoval, pretože v tom čase nebolo vydané poverenie pre súdneho komisára. Dňa 9. februára 2010 vzniesol opätovne námietku zaujatosti voči súdnej komisárke, ktorú odôvodnil tým, že mu odmieta vydať fotokópie zo zápisnice o predbežnom šetrení, takže má zrejme dôvod ho poškodiť, a podľa rozhodnutia Krajského súdu na rok 2009 je jednoznačné, že podľa dátumu úmrtia matky dedičstvo musí prejsť JUDr. R.. Ak by tento notár mal prekážku vo veci konať, navrhoval notárku JUDr. Klinovskú, JUDr. Kakačkovú, JUDr. Zboju. Súdna komisárka vo vyjadrení k vznesenej námietke súhlasila s odobratím tohto spisu a žiadala zaplatiť 50% odmeny a preukázateľné náklady 16,96 €, nakoľko z jej strany bolo pripravené dedičské konanie a bolo vytýčené pojednávanie na deň 9. februára 2010, kedy sa nedostavil dedič R. M. a poobede doručil námietku. Súhlasila s odobratím spisu už vtedy, keď R. M. podal námietku prvýkrát, pretože dedič rád uráža, obviňuje a tvrdí niečo, čo sa nezakladá na pravde. Potom, keď jej bol spis pridelený, pri osobnom stretnutí ho požiadala, aby napísal, že je predpojatá. Načo jej odpovedal, že by sa to zbytočne predlžilo. Až keď pripravila celý spis, podal námietky. Vyjadrila sa,

že nepozná jeho rodinu, je pre ňu cudzí človek. Z obsahu podanej námietky súd zistil, že dedič R. M. poukazoval na postup súdnej komisárky pri vykonávaní úkonov súvisiacich s prejednávanou vecou, ktorá skutočnosť nie je dôvodom na vylúčenie. Podľa rozvrhu práce platného pre rok 2009 a účinného od 1. januára 2009 Spr. 1222/08 príloha č. 5, boli veci súdnym komisárom v období od 1. januára 2009 do 31. marca 2009 pridelené podľa predpisov účinných do 31. decembra 2008 rovnomerne náhodným výberom v súlade s § 51, ods. 1 zák. NR SR č. 757/2004 Z.z. V prípade vylúčenia súdneho komisára bola vec pridelená výnimkou náhodným výberom inému súdnemu komisárovi. Zmena v pridelení nastala od 1. apríla 2009 na základe dodatku č. 2 evidovaného pod Spr 338/09, ktorým podľa čl. 2 bola zmenená príloha č. 5, keď dovtedy platná príloha bola vypustená a novou prílohou č. 5 sa stal Notársky rozvrh práce - notárov súdnych komisárov so sídlom v pôsobnosti Okresného súdu Námestovo na rok 2009 vypracovaný predsedom Krajského súdu v Žiline. Podľa tohto rozvrhu boli poverovaní notári kombináciou časového a územného systému v obvode Námestovo a veci sa prideliť v závislosti od času smrti poručiteľa v rámci kalendárneho roku, podľa ktorého JUDr. Božene Lonekovej sa prideliť veci, keď poručiteľ zomrel v 1. - 10. dni v mesiaci v kalendárnom roku. Poručiťka zomrela v 16-tý deň v mesiaci, t.j. pred účinnosťou notárskeho rozvrhu práce. Pred jeho účinnosťou bol súdu doručený aj úmrtý list. Súd preto pri poverení súdnej komisárky postupoval v súlade v tom čase platnými predpismi (zák. č. 757/2004 Z.z. a rozvrh práce Okresného súdu Námestovo).

Generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) na základe podnetu dediča R. M. napadol mimoriadnym dovolaním toto uznesenie, nakoľko bol podľa jeho názoru porušený zákon, a súd vec nesprávne právne posúdil (§ 243f ods. 1 písm. c) O.s.p.). V preskúmvanej veci súd nesprávne aplikoval ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku (§ 14 až § 17) upravujúce otázky zaujatosti sudcov a notárov ako súdnych komisárov (i ďalších osôb uvedených v § 17, ods. 1 O.s.p.), keď vzhľadom na všetky relevantné skutočnosti slúžiace ako podklad pre rozhodnutie súdu o námietke zaujatosti súdnej komisárky vznesenej účastníkom konania, nevzal do úvahy tie skutočnosti vyplývajúce z písomných podaní, ktoré zo zákona je povinný zohľadniť pri posudzovaní otázky zaujatosti.

Poukázal na to, že skutočnosti, ktoré sú obsahom námietky zaujatosti vznesenej R. M., dedičom poručiťky, voči súdnej komisárke samé o sebe nevzbudzujú pochybnosti o jej nezaujatosti k prejednávanej veci a ani k účastníkom dedičského konania. Zaujatosť súdnej komisárky odvodzuje tento účastník konania od neposkytnutia fotokópie zápisnice o predbežnom šetrení na notárskom úrade, od nevyzvania ďalšej dedičky I. G. notárkou na doplnenie finančnej hotovosti, od nepridelenia veci inému notárovi v súlade s rozvrhom práce notárov ako súdnych komisárov platným na rok 2009. Pokiaľ by aj pri skutočnostiach tvoriacich obsah námietky zaujatosti zo 17. januára 2010 (doručenej súdu 9. februára 2010) bolo možné po ich objektívnom zvážení dospieť k záveru o absencii zaujatosti súdnej komisárky, nie je to však možné podľa zákona konštatovať, berúc pritom na zreteľ jej vyjadrenie k podaným námietkam. Súdna komisárka vo svojom písomnom vyjadrení z 10. marca 2010 (doručenom súdu 12. marca 2010,) spochybňuje zdravotný stav účastníka konania, podávajúceho námietky zaujatosti a súčasne vyjadruje svoj úmysel podať proti nemu trestné oznámenie. V odôvodnení tohto vyjadrenia sa súdna komisárka odvoláva na svoje predchádzajúce vyjadrenie k námietke zaujatosti, ktoré písomne podala na súd 30. apríla 2009. Z obsahu písomného vyjadrenia z 10. marca 2010 nesporne vyplýva negatívny subjektívny postoj súdnej komisárky k účastníkovi konania, ktorý však už vedie k pochybnostiam o jej nezaujatosti. Je zrejmé, že súdna komisárka sa nedokáže preniesť nad skutočnosťami, ktoré R. M. uviedol v podaní z 26. marca 2009 adresovanom okresnému súdu a napriek tomu, že neboli obsahom námietky zaujatosti, súdna komisárka sa k nim vracia a zvažuje podať voči nemu trestné oznámenie. Táto skutočnosť nepochybne svedčí o tom, že na strane súdnej komisárky vznikol negatívny vnútorný pomer k účastníkovi konania. Navyše pretransformovaný do písomného vyjadrenia k námietkam zaujatosti a objektívne vedie k pochybnostiam o tom, či je súdna komisárka nezaujatá. Záverom uviedol mimoriadny dovolateľ, že vzhľadom k tomu, že proti uzneseniu podľa § 17 ods. 2 O.s.p. nie je prípustné odvolanie, nie je dosiahnuť ochranu práv a právom chránených záujmov tohto účastníka konania inými právnymi prostriedkami než podaním mimoriadneho dovolania.

Vo svojom vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu súdna komisárka uviedla, že nemá dôvod sa

vyjadrovať, R. M. osobne nepozná iba z jeho podaní, v ktorých sa sťažuje nielen na ňu.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods. 3 O.s.p.) po zistení, že tento opravný prostriedok podal včas (§ 243g O.s.p.) generálny prokurátor Slovenskej republiky (§ 243e ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243a ods. 3 O.s.p.) preskúmal napadnuté rozhodnutia v rozsahu podľa § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora bolo podané dôvodne.

Ak generálny prokurátor na základe podnetu účastníka konania, osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu zistí, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon, a ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, podá proti takémuto rozhodnutiu súdu mimoriadne dovolanie (§ 243e ods. 1 O.s.p.).

Podľa § 243f ods. 1 O.s.p. mimoriadnym dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu za podmienok uvedených v § 243e O.s.p., ak a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237, b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci.

Na výskyt procesných väd konania vymenovaných v § 237 O.s.p. a tiež tzv. iných procesných väd konania majúciach za následok nesprávne rozhodnutie vo veci prihliada najvyšší súd nielen v konaní o dovolaní (viď § 242 ods. 1 O.s.p.), ale aj v konaní o mimoriadnom dovolaní (viď § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p.) bez zreteľa na to, či boli alebo neboli v tomto mimoriadnom opravnom prostriedku uplatnené.

Vzhľadom na túto zákonnú povinnosť skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p., zaoberal sa dovolací súd predovšetkým otázkou, či konanie v tejto veci nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 písm. a/ až g/ O.s.p. (t.j. či v danej veci nejde o prípad nedostatku právomoci súdu, nedostatku spôsobilosti účastníka byť účastníkom konania, nedostatku riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, o prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, prípad nedostatku návrhu na začatie konania tam, kde konanie sa mohlo začať len na takýto návrh, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať, alebo prípad rozhodovania vylúčeným sudcom či súdom nesprávne obsadeným). Žiadna takáto vada konania nebola dovolacím súdom zistená a mimoriadnym dovolateľom ani namietaná.

Inou vadou konania, na ktorú musí dovolací súd prihliadnuť aj vtedy, ak na ňu dovolanie nepoukazuje, je procesná vada, ktorá na rozdiel od väd taxatívne vymenovaných v § 237 O.s.p. nezakladá zmätočnosť rozhodnutia. Jej základom je porušenie iných procesných ustanovení upravujúcich postup súdu v občianskom súdnom konaní. Medzi také vady patrí skutočnosť, že rozhodnutie súdu vychádza z neúplného alebo nesprávne zisteného skutkového stavu veci z dôvodu, že súd pri vykonávaní dokazovania nepostupoval v súlade s príslušnými procesnými ustanoveniami. Za vadu konania, ktorá mohla mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, je potrebné považovať prípad, kedy zistenie skutkového stavu veci je v rozpore s § 120 ods. 1 vetou treťou O.s.p.; ak súdom neboli vôbec zisťované rozhodné (právne relevantné) skutočnosti potrebné pre správne posúdenie veci, a to i v prípade, ak ich účastníci nenamietali (netvrдили), avšak súd bol povinný sa nimi zaoberať z úradnej povinnosti (ex officio). K výskytu tzv. inej vady konania v prejednávanej veci nedošlo.

K námietke v mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky, že rozhodnutie súdu prvého stupňa spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.), je potrebné uviesť, že právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny

právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery. O takýto prípad v danej veci ide.

Podľa § 17 ods. 2 O.s.p. na vylúčenie notára z úkonov súdneho komisára primerane platia § 14 až § 16. O vylúčení rozhoduje súd, ktorý notára poveril vykonaním úkonov súdneho komisára.

Inštitútom vylúčenia sudcu a v danom prípade súdneho komisára z prejednávania a rozhodovania veci pre zaujatosť (§ 14 až § 16 O.s.p.) sa v občianskom súdnom konaní garantuje základné právo na prerokovanie a rozhodnutie veci nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len ústavy). Nestrannosť sa definuje spravidla ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a stranickosti (nadržania určitej procesnej strane).

Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu. Súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadržal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutia vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97).

Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje na to, že podľa platnej a účinnej právnej úpravy možno sudcu a súdneho komisára vylúčiť z prejednávania a rozhodovania veci buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O.s.p.). Obsahom práva na prerokovanie veci pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť týchto z ďalšieho prerokovania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie veci nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu a súdneho komisára z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

I keď zákon v § 14 ods. 1 O.s.p. spája vylúčenie sudcov z prejednávania a rozhodovania vo veci nielen so skutočne preukázanou zaujatosťou, ale aj vtedy, ak možno mať čo i len pochybnosť o ich nezaujatosti [viď tiež zásady prijaté judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva, podľa ktorých spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná ("justice must not only be done, it must also be seen to be done")], nemožno prehliadať, že rozhodnutie o vylúčení sudcu podľa § 14 ods. 1 O.s.p. ako i súdneho komisára podľa § 17 ods. 2 O.s.p. predstavuje výnimku z významnej ústavnej zásady, že nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi (čl. 48 ods. 1 ústavy). Vzhľadom na to ich možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania pridelenej veci len celkom výnimočne a zo skutočne závažných dôvodov, ktoré im zjavne bránia rozhodnúť v súlade so zákonom objektívne, nezaujato a spravodlivo.

Z vyššie uvedeného vychádza aj judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorá rozoznáva subjektívne hľadisko nestrannosti sudcu, (súdneho komisára) zahrňujúce osobné presvedčenie a správanie sudcu (súdneho komisára) vo veci a hľadisko objektívne, založené na existencii dostatočných záruk pre vylúčenie akýchkoľvek pochybností o zaujatosti uvedených (napr. Saraiva de Carvalho proti Portugalsku, 1994, Gautrin a ďalší proti Francúzsku, 1998). Preto k vylúčeniu z prejednávania a rozhodovania veci môže dôjsť len vtedy, keď ich vzťah k veci, k účastníkom alebo ich k zástupcom dosiahne takú intenzitu, že nebudú schopní nezávisle a nestranne rozhodovať (II ÚS 105/01, Sbírka nálezů a usnesení ÚS ČR, sv. 23, nález č. 98, str. 11).

Subjektívna stránka nestrannosti sudcu (súdneho komisára) sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Nestrannosť z hľadiska správania sudcu je vlastne nedostatok subjektívnej nezaujatosti, o ktorom svedčí správanie sudcu (Boekmans c. Belgicko). Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra EŠLP dôkaz o skutočnej zaujatosti.

Dovolací súd sa stotožňuje s názorom generálneho prokurátora, že v prejednávanej veci bola preukázaná subjektívna zaujatosť súdnej komisárky, ktorú v konaní deklarovala z hľadiska svojho postoja k

účastníkovi konania, negatívnym vyjadrením na jeho adresu. Nesporne jej vyjadrenie v tom smere, aby ju účastník konania sám namietal, a že jeho urážky a krivé obvinenia vedú k záveru, že nechce, aby bola jeho vec jej pridelená na prejednanie, sú bez ohľadu na to, že boli uvedené (niektoré) pred pridelením veci súdnej komisárke, dostačujúce na prijatie záveru o zaujatosti súdnej komisárky. Súd prvého stupňa sa so subjektívnou stránkou nestrannosti súdnej komisárky vo svojom, mimoriadnym dovolaní napadnutom uznesení, nezaoberal, vychádzal len z dôvodov, ktoré mali spočívať v postupe súdnej komisárky v konaní. I keď je právne správny záver o tom, že tento postup nemôže vyvolať dôvodnosť námietky zaujatosti, nesporne správne mimoriadny dovolateľ poukázal na to, že nie je možné sa nezaoberať subjektívnym vzťahom súdnej komisárky k účastníkovi konania a neprihliadnuť na jednoznačne deklarovaný jej negatívny vzťah k účastníkovi konania, ktorý práve naopak dôvodnosť námietky zaujatosti preukázal .

Keďže okresný súd založil svoje rozhodnutie na právnych záveroch, ktoré nepovažuje dovolací súd za správne, Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie súdu prvého stupňa zrušil a vec vrátil Okresnému súdu Námestovo na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1, 3 O.s.p. v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.